

Mykulyak O. V.

Ivan Franko National University of L'viv

ON THE CONCEPTUAL BASIS OF FINANCIAL MANAGEMENT

Summary

Investigated theoretical and conceptual aspects of the financial management of economic activities; systematized and expanded the list of concepts of modern financial management; emphasized the role of value-based management in the context of implementation of main tasks of economic structures functioning.

Keywords: financial management, concepts of financial management, financial and economic interests, value-based management, cost of capital, efficiency of investments, cash flows, time value of money, business and financial risk, market efficiency, information asymmetry, agency relationships.

УДК 369.041

Насібова О. В.

Харківський інститут фінансів

Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

БЮДЖЕТНІ ВИДАТКИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто сучасний стан бюджетних видатків системи соціального захисту населення в умовах трансформаційних перетворень. Здійснено оцінку видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією. Визначені структура та основні напрями бюджетного забезпечення соціального захисту населення.

Ключові слова: соціальний захист населення, соціальне забезпечення, бюджетне забезпечення, соціальні видатки, соціальні послуги, соціальні гарантії.

Постановка проблеми. Сучасна система регулювання соціально-економічних процесів являє собою складний механізм, кожен із компонентів якого виконує конкретну дію, спрямовану на досягнення суспільних цілей і водночас працює як цілісна система, що слугує інструментом реалізації державної економічної та соціальної політики. Важливе місце у цьому механізмі займає система соціального захисту, яка передбачає державну підтримку найбільш вразливих верств населення з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення, що протидіють дестабілізуючим життєвим факторам (інфляція, спад виробництва, економічна криза, безробіття тощо), а також розвиток недержавної системи соціального забезпечення як додаткової ланки підвищення добробуту громадян, участь в якій здійснюється на добровільних засадах.

Багатогранність трансформаційних процесів в економіці вимагає створення якісних умов життя громадян, що обумовлює необхідність перегляду підходів до механізмів державного управління соціальним захистом і передбачає певні функціональні зміни в організації фінансових відносин суб'єктів системи соціального захисту населення. Державна політика має бути побудована таким чином, щоб концентрувати зусилля органів державної влади на розв'язанні протиріч і усуненні невідповідностей між фактичними потребами населення в соціальному захисті і соціальних послугах та реальними можливостями держави в задоволенні конституційних соціальних прав громадян.

Забезпечення адекватної підтримки певних категорій населення потребує постійного використання фінансових ресурсів та їх обґрунтованого розподілення. Таким чином, важливого значення набуває фінансова спроможність системи соціального захисту населення, яка формується в конкретних економічних умовах і розуміння її як системи фінансових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на значення соціального захисту населення для суспільства і важливість забезпечення його фінансової стабільності, питання фінансового забезпечення цієї сфери перебувають у центрі уваги багатьох провідних економістів, управлінців, юристів, соціологів. Зокрема, останні дослідження відображені у працях таких вчених: Л.Б. Баранник [1], Г.С. Лопушняк [2], Д.В. Полозенко [3], В.Б. Тропіна [4], Н.П. Флорескул [5], І.Я. Чугунов [6] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць з даної тематики, на теперішній час через обмеженість бюджетних ресурсів і неефективність їх використання залишаються невирішеними багато проблем, пов'язаних з забезпеченням соціальної сфери, складовою якої є система соціального захисту населення. Недостатній рівень ефективності механізмів управління фінансами системи соціального захисту населення призводить до втрат суспільством можливостей здійснювати компенсацію соціальних ризиків у повному обсязі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення тенденцій бюджетного забезпечення системи соціального захисту населення, виявлення проблем щодо ефективного формування і використання бюджетних коштів, призначених на фінансування соціальних видатків в умовах трансформаційних перетворень в економіці та пошук оптимальних шляхів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні фінансуються з державного та місцевих бюджетів, а також з державних цільових позабюджетних фондів соціального спрямування. Важливого значення набуває розгляд бюджетних видатків на соціальний захист населення, оскільки бюджет є одним із основних інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів. Крім того, бюджет

відіграє особливу роль у підтриманні сприятливого соціального клімату в державі, здійсненні соціального захисту та соціального забезпечення населення, зменшенні майнового розшарування громадян, забезпеченні соціальної справедливості.

Видатки бюджету на соціальний захист населення спрямовуються на підтримку малозабезпечених громадян, встановлення певного рівня забезпечення прожиткового мінімуму для різних груп населення, соціальний захист осіб, що опинилися в екстремальних умовах.

Для забезпечення соціального захисту населення держава повинна мати достатні фінансові ресурси, які формуються шляхом перерозподілу частини національного доходу. Динаміка складу та структури видатків зведеного бюджету України представлена у таблиці 1.

Як свідчать дані таблиці 1, стаття «Соціальний захист та соціальне забезпечення» є найбільшою видатковою частиною зведеного бюджету України, яка за обсягами випереджає видатки на охорону здоров'я, освіту та економічну діяльність. Протягом 2007–2014 років обсяг річних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшився на 5,07% і у середньому становив 25,43% загальної суми видатків зведеного бюджету України. Найбільша питома вага цієї категорії видатків за аналізований період у структурі видатків зведеного бюджету України була у 2013 році – 28,7%, а найменша – у 2007 році – 21,31%.

Особливої уваги заслуговує показник обсягу видатків зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення відносно валового внутрішнього продукту, який з кожним роком збільшується. Так, у 2007 році за цим показником обсяг видатків становив 6,7% валового внутрішнього продукту, а у 2014 році він збільшився на 2,11% і становив 8,81% валового внутрішнього продукту, тобто в середньому фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення за аналізований період здійснювалося у розмірі 8,58% валового внутрішнього продукту.

У 2009 році криза в економіці досягла свого піку, тому уряд був змушений підвищити соціальні виплати, які щодо валового внутрішнього продукту склали 8,6%. Політика збільшення видатків на соціальний захист збереглася і у 2010 році, але вже у наступному році, у зв'язку з подолан-

ням наслідків кризи фінансового сектора, зросли видатки на економічну діяльність і скоротилися видатки у структурі зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення до 25%, що склало 8,1% валового внутрішнього продукту. У 2014 році видатки бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення зменшилися на 2,32% у загальній сукупності зведеного бюджету країни.

Незважаючи на позитивну динаміку питомої ваги видатків зведеного бюджету на соціальний захист населення, у державі залишається доволі великий розрив між обсягами бюджетних видатків і потребами системи соціального захисту населення, тобто недостатньо забезпечується належний рівень підтримки нужденних верств населення. Варто зазначити, що зростання бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення не завжди є передумовою підвищення рівня та якості життя населення.

Крім того, існування фінансово необґрунтованої системи пільг в Україні призводить до відсутності у необхідних обсягах фінансових ресурсів на фінансування програм соціального захисту та соціального забезпечення.

Варто зазначити, що динаміка зростання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2007–2014 рр. відбувалася випереджаючими темпами відносно темпів зростання валового внутрішнього продукту та відповідного показника видатків зведеного бюджету, крім 2011 та 2014 років. Така тенденція свідчить про недостатній рівень взаємозв'язку видатків зведеного бюджету країни на соціальний захист та соціальне забезпечення від отриманих обсягів валового внутрішнього продукту, що сприяє виникненню дефіциту зведеного бюджету України. Крім того, у 2014 році темпи зростання видатків бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення мали від'ємне значення.

Заходи соціального захисту поширюються на певні категорії громадян, визначені чинним законодавством. У зведеному бюджеті видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення включають видатки на випадок непрацездатності; на соціальний захист пенсіонерів; ветеранів війни та праці; сім'ї, дітей та молоді; безробітних; інших категорій населення; надання допомоги у вирішенні житлового питання, видатки на фундаментальні та при-

Таблиця 1
Динаміка структури видатків зведеного бюджету України за 2007–2014 рр., %*

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Загальнодержавні функції	10,66	9,88	10,69	11,84	11,83	11,00	12,20	14,69	
Оборона	4,13	3,76	3,11	2,99	3,14	2,90	2,90	5,23	
Громадський порядок, безпека та судова влада	8,11	8,68	7,85	7,60	7,70	7,40	7,80	8,58	
Економічна діяльність	17,80	16,45	12,81	11,56	14,60	13,3	10,00	8,34	
Охорона навколишнього природного середовища	0,98	0,89	0,82	0,76	0,90	1,10	1,10	0,67	
Житлово-комунальне господарство	2,59	2,88	2,42	1,43	2,10	4,10	1,60	3,41	
Охорона здоров'я	11,74	10,76	11,78	11,80	11,60	11,80	12,20	10,93	
Духовний та фізичний розвиток	2,50	2,54	2,69	3,04	2,60	2,70	2,70	2,65	
Освіта	19,47	19,54	21,52	21,05	20,50	20,50	20,80	19,14	
Соціальний захист та соціальне забезпечення	21,31	23,74	25,40	27,57	25,00	25,30	28,70	26,38	
Видатки зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення у % до ВВП	6,70	7,80	8,60	9,70	8,10	8,90	10,00	8,81	
Темпи зростання ВВП		32,43	31,55	-3,70	18,52	20,28	8,38	3,05	7,91
Темпи зростання видатків зведеного бюджету		-	37,07	-0,57	22,23	11,19	17,72	2,03	3,31
Темпи зростання видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення		-	52,72	6,44	32,65	0,85	18,83	15,78	-4,93

* З урахуванням кредитування

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства фінансів України

кладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту, а також іншу діяльність у цій сфері.

Більш детальний аналіз показників видаткової частини зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення певних категорій громадян представлено у таблиці 2.

З таблиці 2 видно, що видатки зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення протягом 2011–2013 років зростали, а у 2014 році – зменшилися на 6,72 млрд грн. Так, у 2011 році вони становили 105,56 млрд грн, у 2012 році збільшилися на 19,82 млрд грн, у 2013 році – на 19,79 млрд грн щодо попереднього року. На це вплинуло зростання видатків на соціальний захист: пенсіонерів; сім'ї, дітей та молоді; у зв'язку з непрацевдатністю.

Видатки на соціальний захист пенсіонерів, які у структурі витрат зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення займають найбільшу питому вагу – більше 50%, збільшилися у 2012 році на 6,63 млрд грн, у 2013 році – на 18,98 млрд грн, тобто майже у 1,28 рази відносно 2012 року, а у 2014 році зменшилися на 7,45 млрд грн. Значна частка цієї категорії громадян у структурі видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення пояснюється несприятливою демографічною ситуацією в країні. Постійне збільшення питомої ваги видатків зведеного бюджету держави на соціальний захист пенсіонерів також пов'язано з відсутністю умов для зростання чисельності найманих працівників та дієвих сти-

Таблиця 2

Динаміка складу та структури видатків зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення*

Показники	2011	2012	2013	2014
Соціальний захист та соціальне забезпечення, млрд грн., у тому числі:	105,56	125,38	145,17	138,45
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	5,17	6,60	7,68	7,96
Соціальний захист пенсіонерів	61,65	68,28	87,26	79,81
Соціальний захист ветеранів війни та праці	4,67	5,27	4,89	4,68
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	24,86	29,88	35,71	36,39
Соціальний захист безробітних	0,02	0,40	0,25	0,55
Допомога у вирішенні житлового питання	2,90	3,68	2,79	2,59
Соціальний захист інших категорій населення	5,37	10,32	5,74	5,57
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	0,02	0,02	0,02	0,01
Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,90	0,93	0,83	0,89
<i>Питома вага в загальному обсязі, (%)</i>				
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	4,90	5,26	5,30	5,75
Соціальний захист пенсіонерів	58,40	54,46	60,11	57,65
Соціальний захист ветеранів війни та праці	4,42	4,20	3,37	3,38
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	23,55	23,83	24,60	26,28
Соціальний захист безробітних	0,02	0,32	0,17	0,40
Допомога у вирішенні житлового питання	2,75	2,94	1,92	1,87
Соціальний захист інших категорій населення	5,09	8,23	3,95	4,02
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	0,02	0,02	0,01	0,01
Інша діяльність у сфері соціального захисту	0,85	0,74	0,57	0,64

*З урахуванням кредитування

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства фінансів України

Таблиця 3

Динаміка складу та структури видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення за видами бюджетів*

Показники	Державний бюджет України				Місцеві бюджети України			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Соціальний захист та соціальне забезпечення, млрд грн, у тому числі:	63,62	75,29	88,62	80,60	41,94	50,09	56,55	57,50
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	0,72	1,09	0,92	0,85	4,45	5,51	6,76	7,11
Соціальний захист пенсіонерів	58,32	64,49	83,23	75,81	3,33	3,34	4,03	3,99
Соціальний захист ветеранів війни та праці	0,56	0,84	0,90	0,83	4,11	4,43	3,99	3,86
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	0,32	0,03	0,03	0,03	24,54	29,85	35,68	36,37
Допомога у вирішенні житлового питання	0,81	1,18	0,58	0,06	2,09	2,50	2,21	2,15
Соціальний захист інших категорій населення	2,56	7,18	2,66	2,50	2,82	3,15	3,08	3,07
<i>Розподіл за видами бюджетів, (%)</i>								
Соціальний захист та соціальне забезпечення	60,30	60,00	61,00	58,36	39,70	40,00	39,00	41,64
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	14,00	16,50	12,00	10,68	86,00	83,50	88,00	89,32
Соціальний захист пенсіонерів	94,60	94,50	95,40	95,00	5,40	5,50	4,60	5,00
Соціальний захист ветеранів війни та праці	12,00	15,90	18,40	17,70	88,00	84,10	81,60	82,30
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	1,30	0,10	0,10	0,08	98,70	99,90	99,90	99,92
Допомога у вирішенні житлового питання	27,80	32,10	20,7	2,71	72,20	67,90	79,30	97,29
Соціальний захист інших категорій населення	47,60	69,50	46,40	44,88	52,40	30,50	53,60	55,12

*З урахуванням кредитування

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства фінансів України

мулів збільшення величини оплати їхньої праці, яка є основною базою для сплати єдиного соціального внеску. У зв'язку з цим відбувається зменшення фінансування пенсійних зобов'язань із власних джерел і зростає залежність Пенсійного фонду України від бюджету. Ситуація у 2014 році не покращилася, так як зменшення видатків на соціальний захист пенсіонерів було пов'язано з відсутністю індексації пенсійних виплат.

Видатки на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді посідають друге місце у зведеному бюджеті країни у загальній сукупності витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення. Вони зросли у 2012 році на 5,02 млрд грн, у 2013 році – на 5,83 млрд грн і становили 24,6% у структурі видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення, у 2014 році цей показник збільшився на 0,68 млрд грн.

Поступово збільшувалися видатки на соціальний захист на випадок непрацездатності: у 2012 році – на 1,43 млрд грн, у 2013 році – на 1,08 млрд грн, а у 2014 році – на 0,28 млрд грн. Витрати на соціальний захист ветеранів війни та праці у 2012 році зросли на 0,6 млрд грн, у 2013 році зменшилися на 0,38 млрд грн, а у 2014 році – на 0,21 млрд грн. У структурі витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення цей показник у 2012 році зменшився на 0,22%, а у 2013 році – на 0,83% і становив 3,37%, у 2014 році залишився майже на тому ж рівні. Фінансування заходів на соціальний захист безробітних у 2012 році збільшилося на 0,38 млрд грн, у 2013 році зменшилося на 0,15 млрд грн, у 2014 році зросло на 0,3 млрд грн. Фінансування допомоги у вирішенні житлового питання мало таку тенденцію – у 2012 році збільшилося на 0,78 млрд грн, у 2013–2014 роках поступово зменшувалося на 1,09 млрд грн щодо 2012 року.

Видатки на соціальний захист інших категорій населення у 2012 році зросли у 1,92 раз щодо попереднього року, у 2013 році зменшилися у 1,8 рази, у 2014 році знову зменшилися на 0,17 млрд грн і становили 5,57 млрд грн, що становило 4,02% у структурі видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення. Видатки на фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту на протязі аналізованого періоду були незмінними, крім 2014 року, коли вони зменшилися 0,01 млрд грн.

Проте обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, що відображається у зведеному бюджеті, не розкриває реального обсягу всього бюджетного фінансування, яке спрямовується в Україні на сферу соціального захисту та соціальне забезпечення. Це пояснюється тим, що відповідно до діючої системи бухгалтерського обліку, деякі складові видатків на фінансування соціальних послуг, соціальних виплат та інших заходів соціального захисту включаються до інших видаткових статей бюджету, а саме: видатків на житлово-комунальне господарство, освіту, духовний і фізичний розвиток, охорону здоров'я, громадський порядок та оборону тощо. Практично у кожній з видаткових статей бюджету відповідно до функціональної класифікації видатків можна знайти видатки на сферу соціального захисту та соціального

забезпечення. Отже, реальний обсяг видатків на сферу соціального захисту та соціальне забезпечення значно перевищує ту частину, що вказується у зведеному бюджеті України за видатковою статтею «Соціальний захист та соціальне забезпечення».

У таблиці 3 можна прослідкувати розмежування фінансування видатків на соціальний захист населення між державним та місцевими бюджетами у розрізі тих категорій громадян, які потребують фінансової підтримки.

Дані таблиці 3 свідчать про вагому частку витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення, яка здійснюється місцевими бюджетами. Усі складові видатки фінансуються в більшій мірі саме на місцевому рівні, крім соціального захисту пенсіонерів.

Варто зазначити, що останнім часом «виробничий» принцип фінансування системи соціального захисту населення змінюється на територіальний. Це пов'язано зі зростаючою необхідністю задоволення соціальних потреб людиною за місцем проживання, в межах місцевих громад. Така ситуація обумовлює необхідність розробки більш дієвих і ефективних підходів до процесу бюджетного забезпечення з урахуванням сучасних викликів і нових тенденцій розвитку державної політики.

Бюджетне забезпечення соціального захисту та соціального забезпечення населення здійснюється у декілька етапів: планування видатків, яке повинно ґрунтуватися на ретельному вивченні потреб громадян у соціальному захисті, мобілізація коштів до бюджету, розподіл фінансових ресурсів за різними статтями видатків, передача коштів на місце за цільовим призначенням.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи вище викладене, можна зробити висновок про постійне збільшення бюджетних видатків на соціальний захист населення. Найбільша частка фінансування за видатковою статтею «Соціальний захист та соціальне забезпечення» протягом 2011–2014 років припадала на такі категорії громадян: пенсіонери, сім'ї, діти та молодь, інші категорії населення, але незважаючи на пріоритетність соціальної функції держави, про що свідчить структура видатків зведеного бюджету України, рівень життя й добробут більшості громадян залишається незадовільним, не забезпечується реальна потреба системи соціального захисту.

Залишається необхідність введення і законодавчого закріплення використання в бюджетному процесі соціальних індикаторів, соціальних нормативів, за допомогою яких буде формуватися чітке уявлення про життєвий рівень різних прошарків населення, що здійснюється за допомогою бюджетного перерозподілу фінансових ресурсів.

Не менш важливим пріоритетом соціальної політики є впорядкування системи пільг та їх подальша монетизація, подальше налагодження єдиної системи обліку громадян, які мають право на пільги, поглиблення адресності державної соціальної допомоги.

Видатки держави на соціальний захист та соціальне забезпечення мають розглядатися як соціальні інвестиції в людський розвиток, які матимуть соціально-економічний ефект у майбутньому.

Список літератури:

1. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку: монографія / Л.Б. Баранник. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фін. академія, 2012. – 496 с.
2. Лопушняк Г.С. Бюджетне фінансування соціальних видатків в умовах трансформації економіки / Г.С. Лопушняк // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 38-46.

3. Полозенко Д.В. Розвиток соціальної сфери як важлива умова економічного зростання України / Д.В. Полозенко // *Фінанси України*. – 2010. – № 10. – С. 15-20.
4. Тропіна В.Б. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави в Україні / В.Б. Тропіна // *Фінанси України*. – 2008. – № 5. – С. 15-31.
5. Флорескул Н.П. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави / Н.П. Флорескул // *Вісник КНТЕУ*. – 2009. – № 2. – С. 34-46
6. Чугунов І.Я. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; заг. ред. А.А. Мазараки. – К.: Київ. нац. торг-екоп. ун-т, 2015. – 376 с.
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

Насибова О. В.

Харьковский институт финансов
Украинского государственного университета финансов и международной торговли

БЮДЖЕТНЫЕ РАСХОДЫ НА СОЦИАЛЬНУЮ ЗАЩИТУ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

Рассматривается современное состояние бюджетных расходов системы социальной защиты населения в условиях трансформационных преобразований. Осуществлена оценка расходов сводного бюджета Украины по функциональной классификации. Определены структура и основные направления бюджетного обеспечения социальной защиты населения.

Ключевые слова: социальная защита населения, социальное обеспечение, бюджетное обеспечение, социальные расходы, социальные услуги, социальные гарантии.

Nasibova O. V.

Kharkov Institute of Finances
Ukrainian State University of Finance and International Trade

BUDGETARY CHARGES ON SOCIAL DEFENCE OF POPULATION IN UKRAINE

Summary

The modern state of budgetary charges of the system of social defense of population is considered in the conditions of transformation transformations. The estimation of charges of the erected budget of Ukraine is carried out after functional classification. Certain structure and basic directions of the budgetary providing of social defense of population.

Keywords: social defense of population, public welfare, budgetary providing, social charges, social services, social guarantees.

УДК 336.018

Ніпіаліді-Іщик О. Ю.

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У НІМЕЧЧИНІ

Стаття присвячена фінансам домогосподарств. Досліджено сутність та специфіку їх формування та використання в Україні та Німеччині. На основі позиціонування фінансів домогосподарств як джерела інвестицій доведено суттєвість їх впливу на ефективність фінансових ресурсів. Обґрунтовано потребу у вирішенні проблеми вибору оптимальних напрямів використання фінансів домогосподарств як основи підвищення їх ефективності та запропоновано використовувати позитивний зарубіжний досвід з цих питань.

Ключові слова: фінанси домогосподарств, формування, розподіл, системність, чисті активи, фінансова політика, державне регулювання, оптимізація.

Постановка проблеми. В умовах нестабільності та кризовості української економіки рівень життя населення суттєво знижується. Диспропорційність доходів та обсяг розриву між максимумом і мінімумом не лише призводить до посилення соціально-політичної напруги, а і має негативний вплив на динаміку населення, активізує його міграцію назовні (в інші країни), а також призводить до розвитку деградаційних процесів і зростання злочинності. Пошук і дослідження можливих шляхів підвищення рівня життя, особливо через механізми оптимізації використання фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні населення

(сімей) – важливий, об’єктивний та актуальний напрям розвитку наукової думки і практики. Пропозиція альтернатив у використанні фінансів домогосподарств, особливо якщо їх формування не вимагатиме спеціальних навиків, а буде зручним та зрозумілим, дасть змогу українцям самостійно впливати на ефективність власних коштів і ресурсів. Проблема полягає у великій різноманітності підходів до вирішення цього завдання, неоднозначному підході до трактування самого поняття «фінанси домогосподарств», а також важкодоступності використання інструментарію оптимізації для пересічних громадян. Завданням наукових